

TAPANI KILPELÄINEN

Kuolema ilmoittaa lehdessä

Christopher Hitchens, *Kuolevaisuus* (Mortality, 2012). Suom. Hannu Poutiainen. Basam Books, Helsinki 2013. 127 s.

Kun tasoa lasketaan riittävästi, laadun taju häviää. Silloin tulee kiusaus selvittää tilanteesta laskemalla tasoa entisestään. Christopher Hitchensin *Kuolevaisuus* alkaa Hitchensin päätoimittaja Graydon Carterin kehuilla muisteloilla ja päättyy Hitchensin puoliso Carol Bluen kehuviin muisteluihin. Kustantaja tuntuu ajatelleen, ettei Hitchensin teksti pysy pystyssä omin avuin. Kustantaja on ajatellut aivan oikein, mutta se on ratkaissut ongelman panemalla pönkiksi lisää lahoa.

Kirjan pääosa muodostuu Hitchensin syöpäpotilasaikanaan *Vanity Fair* -lehteen kirjoittamista teksteistä. Ne osoittavat, että journalismin ja kirjallisuuden kuilu on suuri. Liian suuri. Lehtikirjoittajalla on vastuksinaan kiire ja kangistavat rutiinit, ja kun lehtitekstit kootaan yhteen, kiireessä kirjoitettu paljastuu kiireessä ajatelluksi. Tilapäateksti ei muuksi muutu vaikka siinä olisi kovat kannet ja Gustave Dorén kuvitus.

Eikä Hitchensilla ole edes Dorén kuvitusta. Kolumnismi saattaa tätä nykyä olla kirjoittamisen valtalaji, mutta kuningaslaji se ei ole.

Kuoleman kielissä

Pääsy Hitchensin kolumnien julkaisemiseen kirjana on hänen maineensa. Tämä ei ole kyynisyyttä: kirjoittajana Hitchens on sujuvakynäinen lehtimies, ajattelijana yksitotinen oikeassaolija. Ainoastaan hänen hahmonsä tunnettuus erottaa hänen terminaalisepitelmänsä niistä, joita nimettömät syöpään kuolleet ovat ehkä pöytälaatikkoon kirjoittaneet. Lausetta, tyyliä, hänellä ei ole.

Syynä lienee se, ettei hän ymmärrä, mitä kirjoittaminen on. ”Kun myöhemmin opetin kirjoittamista, tapasin aloittaa kurssini toteamalla että kuka tahansa joka osaa puhua osaa myös kirjoittaa”, hän valaisee (68). Hän kertoo neuvoneensa kuulijoitaan lukemaan kirjoittamansa ääneen.

Mutta jo puheen rytmi on eri kuin kirjoituksen. Kirjoituksella, silloin kun se ei ole pelkkää ääneen lausuttavaksi tarkoitettua muistiinmerkitsemistä, ei ole mitään tekemistä puhumisen kanssa. Kun kirjoitus muutetaan puheen alalajiksi, se henkilöidään. Se lakkaa olemasta kirjoitusta, sillä kirjoitus ei ole henkilökohtaista. Siinä ei ole mitään omaa.

Hitchensin kirjoituskäsitys kielii siitä, että kirjoittajan persoonasta on tullut tärkeämpi asia kuin se, mitä hän kirjoittaa, vaikka jo ”kirjoittajan persoonan” pitäisi olla käsitteellinen ristiriita. Kirjoitus saattaa olla julkista, mutta sillä ei ole persoonaa. Kirjoitus muistuttaa kuolemaa. Hitchensin kirjassa kieli ja kuolema hahmottuvatkin kirjoittavan subjektin vihollisiksi, sillä niillä on valta ja voima panna tuo subjekti ensin puhumaan ja olemaan väärin, sitten lopullisesti pois viralta. Hitchens on yksilö, joka pitää omastaan kiinni, mutta ihmisyksilön tragedia on siinä, ettei taistelu todellisuutta vastaan ole hankkeista onnistumiskelpoisin.

Subjektin saattohoito

Kuolema on paras subjektikriitikko, sillä se panee yksilön mielivallalle rajat. Siksi tappava sairaus näyttyy Hitchensille vieraana, toisena: hänelle syöpä on ”muukalainen”, joka ohjailee ”sotatoimia” (20), syöpä ”sotii” (46) häntä vastaan, ja hän kehottaa tenäämään lääketieteellistä apua vastustavia ”uskonnollisia sekopäitä”, jotta itse kukin voisi ottaa osaa ”sotaan” syövän voittamiseksi, kuten myös muidenkin kamalien sai-

rauksien” (54). Kun Hitchens kertoo ”kamppailusta” kuntonsa huononemista vastaan, hän sanoo, että hän olisi ”pettänyt itse[nsä] ja antanut periksi” (86) ilman vaimoiaan ja ystäviä. Hän tietää sodan vertauskuvan klišeeksi, mutta toisaalta hän myöntää rakastavansa sitä, vaikkei voimattomuudessaan tunnekaan itseään taistelijaksi. Hän haluaa panna syöväälle ”hanttiin” (25).

Kysymys ei ole siitä, ettei potilaan mielialalla olisi omaa liikutustaan sairauden etenemiselle. Kysymys on siitä, miten vaikeaa kuolevaisuus yksilösubjektille on. Ihmisen kehkeytyminen yksilöksi merkitsee kuoleman kieltämistä. Minuus kuvitellaan pysyväksi, ja niin minuus kieltäytyy hyväksymästä, että viime kädessä kaikki on yhtä molekyyylimassaa, joka ei inhimillisiä subjekteja tunne eikä tunnusta. Näin on ymmärrettävää, että vielä kuoleman edessä Hitchens tekee parhaansa pysäköidäkseen omana itsenään, pestäkseen kätensä mahdollisista ei-suotavista muutoksista, joita sairaus saattaa hänessä aiheuttaa. Uskontokriittikkona hän tekee kuolemastaankin uskontokritiikkiä: ”Kauhistuneena, puoliksi tajuttomana imbesillinä saattaisin jopa päivän päättyessä huutaa pappia apuun, mutta nyt vielä ollessani selväjärkinen teen täten tietäväksi, että tuo itseään nöyryyttävä olento en itse asiassa olisi ’minä’” (30).

Hitchens on sinänsä oikeassa, ja hänen fyysisen tilansa vuoksi käy järkeen, ettei hän pohdi, mikä tuo minä on ja miksi tuo minä on tärkeä. Vastaus kuuluu, ettei minä ole tärkeä. Se vain kuvittelee itsensä tärkeäksi. Tämän tähden Hitchens ei koskaan pääse kirjan nimessä luvattuun kuolevaisuuteen: kuolema ei ole Christopher Hitchens -nimisen yksilön asia, se ei ole kenenkään yksilön asia. Se on yksilön ulkopuolella ja siksi yksilö ei voi siitä kirjoittaa. Yksilön ei pitäisi edes yrittää.